

формаційні технології поступово ведуть до віртуалізації суспільства, підміняючи дійсність символічною реальністю» [2, с. 131].

Можна зазначити, що усвідомлене «повернення» студентів зі світу переважно віртуального у реальний дозволяє усвідомити значущість наукового знання з його принципами об'єктивності, раціональності, істинності, достовірності та ін. Це має бути свідомий вибір людини на користь не стільки емоційно позитивних переживань, поверховості, розваг, скільки інтелектуальної роботи, критичного аналізу, наукового пізнання. Це важливо ще й тому, що позиція людини від особи, що «поглинає інформацію» до позиції особи, що «пізнає світ» – це крок до досягнення засобами управління та самоуправління, це «щеплення» від сліпої маніпуляції.

Таким чином, цінності вищої освіти в інформаційному суспільстві мають суперечливий характер. Важливим завданням саме в епоху постмодернізму має стати усвідомлення суб'єктами навчання – і студентами і викладачами – значущості не тільки отримання вищої освіти як такої, але глибоких знань, критичних умінь, особистісного і професійного зростання. І вирішення цього завдання вимагає розвинутого почуття особистої відповідальності за результати навчання не тільки від викладачів, але й від самих студентів.

Список літератури: 1. Графтон Э. Университеты Америки: почему они терпят поражение? / Графтон Э. – Вопросы образования. – 2012. – № 2. – С. 273–284. 2. Бурякова О.С. Информационная и знаниевая революции: сравнительный анализ концепций: диссерт... к.филос.н.: спец. 09.00.08 «Философия науки и техники» / Бурякова О.С. – Ростов-на-Дону, 2011. – 145 с. 3. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Лиотар Ж.-Ф., пер. с французского Н.А. Шматко. – М.: АЛТЕИЯ, 1998. – 160 с. 4. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Ж. Бодрийяр; пер. с франц. Л. Любарской, Е. Марковской. – М.: Добросвет, 2000. – 387 с.

*Репко І.П., Одарченко В.І.
м. Харків, Україна*

ВПЛИВ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА НА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ МОЛОДІ

Процес розбудови й утвердження суверенної, демократичної держави тісно пов'язаний із розвитком духовності громадян, вихованням вільної, відкритої особистості на засадах загальнолюдських і національних цінностей.

Складні соціально-економічні та політичні умови сучасного державотворення привносять у молодіжне середовище такі негативні соці-

альні явища, як аморальність, злочинність, розбещеність. Наслідком цього є відчуження дітей та молоді від норм моралі, бездуховність, неповага до культури і традицій своєї Батьківщини, байдужість до долі держави та своєї власної долі. Саме тому формування духовно-моральної особистості є важливою і необхідною умовою розбудови української держави. Вирішення цієї проблеми є пріоритетним завданням сучасного виховання.

Перед ВНЗ ставиться задача не лише підготовки відповідального фахівця, але й людини, здатної самостійно оцінювати події та будувати свою діяльність відповідно до інтересів інших людей. Рішення цього завдання зв'язано з формуванням стійких духовно-моральних властивостей особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що вихованню духовності було приділено чимало уваги. Багато з цих досліджень були виконані давно. Це свідчить про те, що ця проблема завжди вважалася важливою при вихованні громадянина. Сучасні науковці І. Бех, М. Боришевський, Т. Жарковський, Л. Крицька, В. Ледньов, Т. Фасолько присвятили свої праці актуальним проблемам духовно-морального виховання в сучасній освіті.

Н. Ковальов, Б. Райський, Н. Сорокін розрізняють окремі аспекти духовно-морального виховання:

- узгодження виховних впливів викладача й студентського колективу в рішенні визначених педагогічних завдань, а у студентській групі – єдність дій усіх студентів;
- використання навчальної діяльності духовно-морального виховання студентів;
- взаємозв'язок і взаємовплив духовно-моральних якостей, що виховуються у студентів у конкретний час навчального процесу;
- послідовність формування духовно-моральних якостей особистості у процесі становлення особистості [3].

З огляду на зазначене, виникає логічне питання, як співпадають особисті духовно-моральні якості та нахили наших вітчизняних педагогів з декларованими ними принципами, необхідністю бути високomorальними особистостями в демократичному суспільстві, яке ми намагаємося побудувати.

Духовно-моральна парадигма виховання Г. Ващенка визначає основним джерелом розвитку особистості її духовність, в основі якої – взаємодія викладача та студентів, що ґрунтується на системі християнських цінностей. Головним завданням даної концепції є створення таких умов життєдіяльності молоді, в яких вона могла б досягти вершин свого розвитку, духовності й моральності, інтелекту й почуттєвої сфери, фізичного

стану і творчих здобутків через утвердження християнських цінностей у своєму житті, шляхом залучення до цінностей української культури.

Аналіз педагогічної спадщини Г. Ващенко дозволяє стверджувати, що визначальними принципами побудови сучасного виховного процесу на основі духовно-моральної моделі виховання є: принцип національної самоідентифікації особистості; єдності культурного, духовного та інтелектуального освітнього середовища; релігійної освіченості; співвідношення загальної мети із завданням розвитку духовності молоді; соборності; інтеграції розуму й віри. Ці принципи реалізуються через систему правил моральної поведінки, що надає можливість як викладачу, так і студенту у процесі духовно-моральної взаємодії усвідомлювати вектор особистісного зростання і відчувати значущість власної особистості для інших людей [2].

Дослідження Р. Гільмеевої «Професіоналізм вчителя в соціологічному вимірі», проведені російським Інститутом вдосконалення педагогічної майстерності вчителів, встановило, що для більшості опитаних учителів модель сучасного педагога є багаторівневою. Її головними чинниками залишаються, що є позитивним, загальнолюдські цінності, якості творчої особистості і високий професіоналізм [1].

Частина педагогів мають невизначене уявлення про ідеальну модель учителя та його загальний соціально-психологічний портрет. Одні зосереджуються на особистих якостях, інші – на професійних (і таких більшість).

Серед опитаних є вчителі, які дають загалом низьку оцінку загально-гуманітарним якостям; для них характерними рисами є відсутність розуміння цілісної, об'єктивної моделі сучасного педагога.

З огляду на результати даного дослідження, постає очевидною значна розбіжність між ідеалом учителя та його реалізацією на практиці.

І хоча дослідження проводилося в Росії, ми вважаємо його результати досить цікавими з огляду на те, що проблеми, викладені в нашій праці, є характерними для України і педагоги мають спільні проблеми з питання формування духовно-моральних якостей підростаючого покоління.

Як уже було зазначено, більшість сучасних українських дослідників зосередилися на розгляді загальної ролі духовних та моральних цінностей у процесі формування особистості. Звичайно, це питання є дуже актуальним, але має місце однобічність дослідження, в тому плані, що розглядається вплив та роль цінностей на кінцевий адресат виховання – молодь. При цьому джерело виховання, тобто педагогічний склад, ніби випадає з поля зору дослідників. Це, на нашу думку, є серйозним недоліком. Адже внутрішній розрив між тим, що пропагується майбутнім громадянам, і внутрішнім світом педагогів, не може не привести, в решті-решт, до розвитку в нашому суспільстві подвійної моралі, що було характерним за часів нашого життя в тоталітарному суспільстві.

Специфічною особливістю виховання студентів педагогічних навчальних закладів є те, що воно ставить дві головні цілі: з одного боку, якнайкраще виховати майбутніх учителів, адже педагог сам повинен бути добре вихованим, а з другого – підготувати їх до виховної роботи з дітьми та дорослими.

Ефективність виховної роботи із студентською молоддю залежить від багатьох чинників і, насамперед, від того, наскільки педагогічні цілі та адекватні їм зусилля вихованця і вихователя збігаються, на чому ми вже не одноразово наголошували. Інакше кажучи, наскільки зовнішні виховні впливи на майбутнього педагога відповідають завданням та змісту його самовиховання, що в традиційній виховній практиці недооцінювалось.

Педагоги безпідставно вважають оптимальним такий варіант організації співпраці вихователя з учнями, за якого їхні виховні зусилля досягають педагогічного резонансу.

Молодь виступає вже як суб'єкт духовно-морального виховання, співвідносить власні орієнтації з подібними орієнтаціями педагога, і якщо їх збіг зафіксовано, особа викладача стає для них значущою та референтною.

При цьому студент вже добре розрізняє, де викладач просто транслює матеріал, з відповідною духовно-моральною наповненістю, а де він виступає з власною авторською позицією. Щоб легше відбувався збіг подібних орієнтацій між студентом та викладачем, не повинно не існувати відстані між трансльованими педагогами поняттям і особистою його моральною позицією.

Дуже важливо, щоб майбутній учитель глибоко усвідомив свій професійний ідеал, як своєрідну модель, на яку орієнтуватиметься в процесі навчання та самоосвіти, виховання та самовиховання.

Особливої уваги тут потребує питання про значення загальнолюдських цінностей в професійній діяльності педагога.

Більшість науковців безпідставно вважають, що в системі професійних цінностей учителя повинні синтезуватися якості фахівців кількох профілів. В умовах педагогічного ВНЗ доцільно формувати виховний ідеал студентів, залучаючи їх до вивчення проблем шкільного виховання, як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Вивчення студентами цінностей школярів надзвичайно корисне, бо, виконуючи функції дослідника, майбутній педагог, з одного боку, уподібнюється учневі та оцінює його з позиції школяра, а з іншого – поводить як дослідник і оцінює школяра з позиції педагога. Іншими словами, студент ніби перевтілюється і завдяки цьому здобуває ту систему знань про людські цінності, які допомагають йому сформулювати виховний ідеал і керуватися ним у своєму становленні як особистості і громадянина.

Отже, метою духовно-морального виховання є формування цілісного вдосконалення особистості в її гуманістичному аспекті. Педагогічний зміст роботи педагога щодо духовно-морального становлення особистості полягає в тому, щоб допомогти студенту просуватися від елементарних навичок поведінки до більш високого рівня, де потрібно самостійно формувати духовно-моральні якості та приймати рішення. Успішність цього виду діяльності у формуванні духовно-моральних якостей молоді залежить від грамотності педагога, розмаїтті використаних ним методів та емоційного відгуку студентів.

Список літератури: 1. Гильмеева Т.В. Профессионализм учителя в социологическом измерении / Т.В. Гильмеева // Социс. – 1998. – № 11. – С. 33. 2. Ващенко Г.Г. Виховний ідеал / Г.Г. Ващенко. – Полтава, 1994. – С. 99–101. 3. Ковалёв Н.Е. Введение в педагогику / Н.Е. Ковалёв, Б.Ф. Райский, Н.А. Сорокин. – М. : Просвещение, 1975. – С. 100–101.

*Решетняк С.Б.
м. Харків, Україна*

ЗАПОБІГАННЯ ПЛАГІАТУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Однією з найбільш затребуваних компетенцій, очікуваних роботодавцями від випускників вузів повсюди у світі, є соціальна відповідальність, уміння самостійно працювати, пропонувати варіанти вирішення управлінських проблем. В українському суспільстві існує запит на підготовку особистості, здатної ефективно працювати та неухильно дотримуватися норм моралі і права, відповідати за наслідки своїх вчинків. У Законі України «Про вищу освіту» наголошується на необхідності формування особистості студента шляхом утвердження в ньому моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах [1]. На жаль, в освітньому просторі України європейські стандарти моралі й етики поки що не стали нормою. Це безпосередньо стосується й проблеми плагіату, адже професійна компетентність є однією з базових складових соціальної відповідальності. Тому аналіз чинників та умов формування її формування у студентів є вкрай важливим, являє собою дослідницький інтерес для педагогіки та соціології.

Формуванню соціальної відповідальності у студентів присвячені праці Н.В. Антіпіної, О.М. Бобкової, С.М. Васильєва, Н.М. Огреніч та ін-